מ. בן חיים

מחיל אל חיל

יהדות התורה יוצאת ממערכת הב־ חירות לכנסת החמישית מחוזקת ומ־ ושלת מבחינות הרבה, ונבאית לא רק למצוא בהן סיפוק עצמי, אלא גם להיות נאה, ובזכות כביאה להבין את מעשיה ודרכיה בעתיד הקרוב והרחוק. בתשובה זו ובעיקר בתוצאותיה למדנו לדעת, ולהבין זאת גם יריבינו מכל ה־ צדדים שאגודת ישראל מהוה כח עולה בזכויות היהדות בישראל, כח בונה מכתיבה רעיונית חברתית וציבורית. גם אם לא גילו לעצמם את הכללים המקובלים בארגונים חילוניים, גם אם אינו צמוד על ידי כלים שהם יותר אמצעי לחץ מאשר מטרה ארגונית עיונית.

בראש ובראשונה, נתנו הבחירות תשובה ניצחת לכל אותם החולים המד־ לומים שהאמינו שכמה של היהדות החרדית היא תופעה חולפת, ורבים בהם חיו באשליה שהדור החדש לא ילך בעקבות הוריו לא ימשיך באותה מסורת אבות וממילא יקיץ הקץ על קיומה הבארגון של ציבוריות חרדית שאינה מתבודדת במועצה ואינה מפנה את הדרך לכל גורם אחר. עוד לפני ארבעים שנה הביע מרדכי בן הלל הכהן ממנהיגיה הראשונים של הציונות בארץ ישראל (אביו של דוד הכהן מ־ סולל בונה) את התקוה האוילית ב־ נימה של "ימות הדור הזה וכיהם אח־ ריהם שלט יהודי", איתה נבואת שקר התבדתה, חלק גדול מהציבור החילוני אינו זוכר יותר את שמו של נביא השקר וקולה של היהדות החרדית נשמע ברמה וקול התורה נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות גם בפיהם של הטף וגם בפיהם של תלמידי־ חכמים גדולי תורה המביאים את עצמם באהלה של תורה ויודעים לעצב לנו דור חדש של יהודים מן הטיפוס הישן שלא נס לחם ולא פג טעמם.

מוכח מעל לכל ספק שאגודת ישראל גדלה והרחיבה גבולותיה לא רק כאן קום המדינה, אלא גם במשך השנתיים האחרונות, למרות הנסיונות לקצץ בהנהגת הגידול על ידי אלה. ספקים צרה בגדולה של היהדות הח־ רדית, בחבריו ותלמידיו של מרדכי בן הלל, שלא נטשו את מלחמתם הנואשת, אלא החליפו את הסיבות והאמצעים בהתאם לנסיבות הזמן. אין צורך אילו להגביר שלא כזמן הקולסה הלגבה לכופף את היהדות החרדית על ידי המלה נגודות שאין לעמוד בהן, הגזי־ רה של "פרות לאיבר לבנות והתרת אמצעים אחרים גלויים ומוסקים שהיפ־ היתה הבולטת שבהן, אילם יש גם עלו על היהדות החרדית, די אם נציין את העובדא שיהודים חרדים, ביחוד הלובשים תלבושת חסידית, נתקלו לא אחת בקשיים בבואם לבקש פרנסה, בבואם להשיג יום עבודה או משרה במוסדות ציבוריים ובינציאליים, עו־ בדה היא, שציבור זה כוזר הנאה מ־ מקומות רבים ומוסדות ממשלתיים, לא משום שאינו רוצה ליהנות מהם, אלא משום שמונעים מבני צורה זו, אלא משום שמדירים אותם מהם כ־ דוגמת "קופת חולים".

הנסיון האחרון הגדול, כאשר מפא״י הצליחה ברוב ערמה ותככים, להכניס כרוז ביהדות החרדית, ושוב מתוך כוונות ובגבנות שאינן כשרות כדי להעמיד את אגודת ישראל במצוקה, כדי למסוך בכח האמצעים שלה את המוני החברים, לפתותם כדי להרגילם למצב שממנו שוב אי אפשר לפנות.

לא אחת שמענו את הסיסמא שאגודת ישראל אינה יכולה להיכלם בגזר דין של המציאות, כמו שהבוזרו לא היה יכול להיבלם בכנה, סיסמא זו שהסתיבנת החילונית נשתה לה לי־ פה, רשתה לא אחת את ידיהם של ה־ עוסקים במלאכת הקודש, לא אחת התחילו אף הם להאמין שאין טעם ל־ מאבק ויש להתפשר עם המציאות ולבקש דרכים לא להעלם, לפתות לש־ מור על מה שניתן לשמור ולפנות את הדרך להחדשים שהתחברו ליתנו שיטות חדשות.

המסיבות חזרו ונשנו בצורות שו־ נות אם כי האחרון שבהם הכביד יהע־ ביר את אגודת ישראל על הסכנות ה־ צפויות ליהדות החרדית, הנסיון לערער את מכבותה של דעת תורה היה מבחן בעיקר לבישם את כחה ועוזה בצ־ בוריות החרדית. אין זה בקרה, ש־ מפא״י יזמה את המבצע דוקא על רקע של הפסרטית למכשלה, בוטר שלקחה בו, כאשר אגודת ישראל סרבה להצטרף לממשלה, לפי הוראת מועצת גדולי התורה, נבהה המהלכה בלבם של מנהיגי מפא״י, שעיניהם פ־ קוחה על בעית הציבור הזה, שיש לו כוחו צבור זה דוקא בפנים וכאן הרצון לפלג את היהדות החרדית על רקע זה.

לאשרנו לא עלתה בידם, אגודת ישראל הפגינה את חיוניותה ורצונה התקיף להמשיך על אף כל התחרות הוכחה שהיא מהוה הכח העיקרי ביה־ דות התורתית ואין זו אלא שאלה של זמן עד שתצליח לפקח [illegible] ההמונים כולם. לא כאן המקום יל־ רד הבסגרת לבדוק היכן וכיצד השיגה רשימה ד׳ קולות כמנה מהרוב הבי־ רע של מצביעי ג"ד בכנסת הרביעית הביע אידין באגודת ישראל יעבה עיוך לרשימה ד׳, היכה שהצביר הב־ רור הוא בעל הבית עמוקה, הצביעו איתה בוודאי במעיקלים אנ״ביים.

בוציאליים אלא מתוך הקפת עילם ברורה, אגודת ישראל לא כיקפה רח־ מים ולא התחנה על נפשה, היא ובחה על בנמיה ועיקרים ובזכותם ניתנו לה קולות.

היכה שמכל שהתרבים התבייגית ל־ בוכס אגודי, בהתחל הבת החרדי וב־ גיל בתחלבות, צבור הבוחרים שהצ־ ביע ג׳ לא עשה זאת מתוך סמך ו־ חסכון אגודי, אלא מתוך חרדה עמוקה לגורלה של היהדות החרדית, ואת אפ־ שר היה להבחין על פניהם של אלפי בני הנעירים שהתגלו את עצמם להיך המערכה, בכל ההתלהבות והחוות הב־ קורים התוססת, דבר שלא היה לשום מפלגה.

חילוניים שעקבו אחר המערכה אם אינם אבולים שואה, אי אם לא הצליחו להחדיר בהם דעות קדומות ושנאה, הודו שאין לשום מפלגה נוער כזה שאינו רודף אחרי קאריירה, ששום דבר לא היה כבד בשבילו כדי להנחיל את הנצחון לרשימה, לא שכירי יום ולא רודפי שלמונים, אלא צעירים ומב־ וגרים, נשים ובנות, ראו במבצע זה בעתה שנועד להם ולעתידם, בוגונו של נוער זה אני רואה בזכותם נמשך את המערכה והם הם הערובה שלא תשכח תורה מישראל, הם הם הערובה לעתידה של אגודת ישראל אשר הוע־ לעמוד כנגד כל הגלים הסוערים.

תוצאות הבחירות חיזקו את ההכ־ [illegible] צורך בקיומו של ארגון חזק אשר יעשה את המ־ לאכה אשר יצא לפניהם כל הימים, ויצבע את דבריה בכל פירוט [illegible] בירור וביחוד בפירוש של הכנסת ה־ תוצאות מעודדות וגם בחיוניות ל־ הגדיל ולהתגבר חילים לכון אגודת ישראל לכון הנצחתה של דעת ה׳ בחיי הציבור.

רופאים אמריקניים ביצעו ניתוח ריאות יחיד במינו

ניתוח יחיד במינו הציל לא מכבר את חייה של אשה שהיתה נתונה בסכנת מות עקב קרישי הדם שהתהוו בריאותיה. הניתוח, שהיה הראשון מסוגו בארצות הברית, הצליח להסיר את קרישי הדם בריאות החולה כשפעולות הלב והריאות שלה מבוצעות ע״י מתקן מיוחד המורכב מלב וריאה מלא־ כותיים.

ניתוח ההצלה, אשר בוצע בידי שלושה רופאים בהאוסטון שבטקסאס, נמשך 15 דקות. האישה חזרה לביתה ולתפקידיה היומיומיים כעבור בית בתום שבועיים מיום הניתוח.

תאור הניתוח התפרסם בגליון האחרון של בטאון אגודת הרופאים האמריקנית היוצא לאור בשיקאגו.

"את הישג הזה", נאמר במאמר, "יש לראות כציון דרך חשוב בהתפתחות הכירורגיה של הלב וכלי הדם. שיטת הניתוח המדוברת עשויה להוביל להצלתם של אנשים רבים שסובלים ממחלות דומות ואשר עד כה היו צפויים למות במותם".

במהלך הניתוח פתחו הרופאים את העורק הראשי המוביל דם לריאות והוציאו את קרישי הדם בעזרת כלים וע״י שאיבה. הם חזרו וקפלו כמספר פעמים את הריאות, כדי להסיר את קרישי הדם שהתהוו עמוק בתוך ענפיה הקטנים יותר של מערכת העורקים ה־ מובילים דם אל הריאות. פרט לצמרמורת קלה במשך שלושת הימים הראשונים לאחר הניתוח, היתה החולה, לדברי הרופאים, החלמה מהירה, חלקה וללא סבוכים.

רוב האנשים הסובלים מקרישי דם גדולים בריאות מתים באופן כמעט מידי, אך לא מבוטל הוא מספר המקרים בהם מוסיף החולה להיות במשך שעה או שעתיים. שלושת הרופאים ביצעו את הניתוח בגופה של האשה בת ה־32 כ־48 שעות לאחר שהבדיקות גילו, כי עומד להתהוות בה קריש דם. הם החליטו מיד לנתחה, ובעבור שעתיים חוברו הלב והריאה המלאכותיים אל ליבה וריאותיה של החולה והניתוח בוצע.

צוות המנתחים הם: ד״ר דנטון קולי, ד״ר ארטור ביל וד״ר ג׳יימס אלכסנדר, כולם מן הפקולטה לרפואה של אוניברסיטת ביילור בעיר האוסטון שבמדינת טקסאס. במאמר המתאר את הישגם של שלושת הרופאים בטקסאס נאמר עוד, כי כל הנסיונות הקודמים לסלק קרישי דם ע״י ניתוח נכשלו. להוציא ניתוח אחד שבוצע בשנה שעברה בריאותיו של גבר, בניתוח זה לא השתמשו במתקן הלב והריאה המלאכותיים, אלא הספיקו ופנו את מחזור הדם ע״י הירדת חום הגוף בעזרת גושי קרח.

ש. ב. ארנסטר

ברכת ישראל

מרי עצם מתעוררת באדם, רצון ר־ ההרהור, הנראית בעינינו לאמיתית ול־ נכונה בהחלט. אבל — בעקרה — הירות הדבר כנושא שאינה בהפיכת דר־ קא׳ בפופולריות, ומפאת היות התוכן, לאו דוקא בעלת אופי חביב ומקובל ב־ יותר — ואולי במיוחד בזמנים מ־ סוימים — לבני האדם, לפיכך, אין בע־ לי כהמהר ומהלבב, להשמיע את ה־ דברים ולהוציאם לאור עולם.

בני האדם בדרך כלל, נוטים בטבעם ואוהבים יותר, לבחור לשמוע ולקבל דברים שהם בסוג "ערב" ודבר העולה בקנה אחד לענינו וההולמת למהלך רוחו ורצונו, ואינם אוהדים להאזין ולהקשיב כשהוא בניגוד לרצונו — אם גם היותה בסוג "מועיל" כיון שאין זו בהתאם לזריפת מחשבתו הרגילה ולדרך פעולתו השוטפת — לעיתים ו־ להקיפות, או — בדרך כלל.

*

אכן, בתפקידי האדם — אשר בעבור רב הוא נוצר — עלי אזכות, היא להתהלך "שיפוצו מעינותיו חוצה". כל מחשבה טובה העולה על רוחו, וכללות בנה שאמרו חז״ל "אל תחזיק טובה לעצמך" בלבד, כי אם סיפה ע־ לוי, להלביעה להבינה ולעבדה כראוי, לעורר עליה את דעת הקהל.

בני ונבוה, שאין לכבוד ולתלות את איכות הענינים, ואין לבחון ולהכריע על נכונותם, ע״י קנה מדה של מצב הפופולריות שלהם, כי ה"אמת" וה"פופולריות" הנם יותר בתחרים זה בזה במה שהם רואים זה עם זה, ויותר במה שהם ידידים וגם הגם יריבים.

*

המטרה, לבוא ולהתיצב בפני עם יעוה, בדברים בלתי פופולריים וחביבים בעיניהם, אינה ביגיעה. ומה גם כשאין כל בטחון, שדבריו יכנסו ל־ לבבות ויתקבלו לרצון ויקלטו לבשרה הרוטה.

אמנם כן, אין כל נימוקים שלילים בבטנים, ואין כל זאת משחררת את האדם ממשימתו, ואין בזה עדיין כל הצדקה "למנוע טוב מבעליו".

כל עוד אין הבטחון, שדבריו יהיו "קול קורא במדבר" ולא יותר, וכמו הגיע לידי שכנוע שהם לא יעשו פי־ רות, ולא יעשו רושם כלל — עד כמה שיהא עליהם באמרם "הנח להם לי־ שראל, מוטב יהיו שוגגין ולא יהיו מזידין" הרי — אין האדם נפטר מ־ חובתו, לעורר ולהוכיח ולא לישא עליו חטא...

בעצה שהרי, יהודי, שהיה חולה אנוש, והרופאים ציוו עליו שלא להתענות ביום הכי־ פורים, הלך אל מרן החזו״א זצ״ל, לי־ שאל הוראה על הדבר הזה.

מרן ז״ל השיב לו בדברים ברורים, שעליו לשמוע ולציית את הרופאים.

היהודי הנ״ל — היותו בר אוריין וחסיד ומאן — לא זה דעתו להתפקס ולבו היה נקפו, ולא היה יכול לפעול בעצמו לקבל את גזר דינו, שהוא יאכל או ישתה ביום כיפורים. והוא ניסה את מזלו "לעמוד על המקח", והציע למרן שבדעתו וברצונו, היינו, שהוא ישכב כל היום במטה אשר יהיה סמוך לביה״כ, ויתפלל בערב עד ערב במטתו, ובכה לא יהיה כ״כ נורא, ואולי אז לא יהיה — לדעתו — מוכרח שלא להתענות.

מרן ז״ל השיב לו — באילו בר־ גנות — על העצה, ואמר לו: מה כ־ בידו תוכנו האם האדם הוא "בעל־ הבית" שולט על גופו האם כבודו רש־ אי לעשות ולהתנהג עם גופו לפי דעתו ורצונו שלו, כן לאכול ולשתות או לא לאכול ולשתות, כטוב בעיניו?

לא! אין הדבר כך.

ה"בעל־הבית" בהחלט והשולט ב־ בית בלתי מוגבלת על גופו של כבודו — כמו של כל יהודי — היא תורתנו הקדושה, באופן בלעדי. ובכיון שלפי דין תוה״ק כבודו מצווה שלא להתענות ביוה״כ, הרי שלא בעלה והמכריע ר־ צוני המפקד, ואין כל זכות ערעור ולא כל סמכות בידי כבודו נתונה לבנות ולעשות בגופו כפי המבו.

זאת היא דעת התורה. וזאת אומרת, שעצם הסיבה שהדבר אינו נעים או חביב לדעתו ולרצונו — ותהיה זאת אפילו במקור נמתנו לטבים ועצים רצון טוב בשבח הרוחני — אין ביכלתה לגרוע — בכל אופן איננו מוצדקת להכריע — לשלילה ולעבור על הדבר בשב ואל תעשה, בכדי לצאת ידי חובתו בקיום מצוות ה׳.

ברכה ושלום

כי האיש החפץ חיים אוהב ימים ל־ ראות טוב נצור וגו׳ בקש שלום ור־ דפהו. (תהלים ל״ד).

"לא מצא הקב״ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום".

כסנהדרין בלישנא, פשוטו כמשמעו אי־ רה, "הקב״ה" הודע להמם התלובות והביבה לצאוא נתחרות "לא מצא־ באביים, קרוק בחובר אשר כצין ה־ שה בן יצין ומי בוראי שלא יוכל להגיד שהוא בן מצא עוד "כלי מחזיק ברכה לישראל" כי אין ואי אפשר את־ רה, כ״א "אלא השלום". ממילא, אין לבקש בכדי ואין לחפש לשוא, כי אין אמצעי אחר לכבות החזקת ברכה לישראל, כ״א אך ורק "אלא השלום"...

*

כל התה הדבר נראית כבזיוז בעינינו, וכי "שבתי" ונכונה אינה מצוה גדולה כמו ה"שלום" והאם קנ״ן ונחווה אינה עבירה גדולה כ״כ כמו "מחלוקת"? אמנם, לא ראיי זה כראוי זה, אי אפשר להשוות ולהדריג בחשיבות ד־ רים, שאכנו נבודים באותו כוח או פשירה...

לכל מחלה ישנה התרופה המיוחדת לכל מוצרך בעל מקצוע מסוים, ולכל מטרה ובשות דרך ואמצעי מסולה.

ובדי לסבר את האוזן, הנה בראשו והסובל במכאב שיניים, לא יעזור בת־ רופא המתחלות להפסח, בחלת הסרטן ולא בוריקות שונות העוסות ופלאות בחלת השחפת, ועזרתו יצא בגלולה המיוחדת לזה בלבד. הנצרך להיקון נע־ ליים, לא ימצא מילוי מבוקשו אצל מש־ פלאי או כחגט הכי מומחה ולא אצל הפילוסוף הכי מפורסם לשם ולתהילה, כי הוא מוכרח להגיע אך ורק לסנדלר. ולדבר הנדרש הוא המביעה. אין להשי־ גם שמים הראוי אפילו הכי מומחה.

אכן, כל מצוה ובות ומדה טובה, במובנת בשמחה ובעולבה, כמו בסגו־ לתה המיוחדת, אין דומה לה, ובי לנו גדול ונוסף עוד לקבוע אחרות כמה שקבעו חז״ל, שאין במציאות דבר הכי גולה — במיוחד — כדי להחזיק ברכה לישראל אלא — בדיוק ובאופן בלעדי — השלום...

משה רבינו ע״ה אמר לבעלי מחלוקת קורח "בזאת תדעון" וכו׳ "אם כמות כל האדם ימותון" וכו׳ או זה מיבן "לא ד׳ שלחני" וכו׳.

הנה בזה שתי תנאים הקשורים ב־ שתי תנאים בלבד. והינו, או מיתה רגילה אם לא ד׳ שלחני, או מיתה בל־ תי רגילה אם נאצו האנשים האלה את ד׳.

י״ל, "אם לא ד׳ שלחני" ואת אזכרת שהם — קורח ועדתו — לבאות צד־ יקים, איך מדוע איפא "כמות כל האדם ימותון" הלא אם הם צודקים למה לא יאריכו ימים ושנים טובים?

אלא משמע מכאן, ובדברי אמון הנ־ ביאים בולמת הענין, שבעלי מחלוקת — אם הם צודקים בעצם או שהם לא צודקים — בין בך ובין בך, בגיע להם לקבל את העונש בזה, ולא יתכן אריכת ימים ושנים טובים להמחזיקים במח־ לוקת, וכל השאלה אם הם צודקים או לא צודקים, נוחה יפה להמשיע ולהכ־ ריע, אם יהיה העונש באופן רגיל או בלתי רגיל, אבל כל עצם העונש בכ־ לל, כבר רשומה ניתנו.

*

אומרים: כתוב "כי תצא אש המצ־ ליקה, ואת כבעם "ומצא קוצים" כ־ גרם ד׳ צבאות. אנים לאבונינו "ב־ נאבל הגדיש או הקמה" ודוקא זה ה־ בלא ונוגים או זה שהוא בעל קומה ועומד על משמרתו, ברצינות, בעקביות וחרות קודש. נאחז ונהם "יאכל הג־ דיש או הקמה" בעוה״ר...

אחרי כל אלה, אין בן הראוי ואין המכונה בזה, להתר ח״ו על כל דבר שבקדושה ולמנה אפילו כשהיא בתוך האמת ודעת תורה, ואצביים שלא ל־ המניע או להתבטר לעמלות, ויש לעמוד איתן על משמרת הקודש והנגות ה׳ עוברים הנצחיים, העיוניה והעקרוניות המשגנים והמקודשים, ובעקבות הצאן, וכפי אשר יורו ואת גדולי יקותי יש־ ראל שבכל דור ודור.

אלא שאין

עינוי לגונה יביטו, להתרחק מאיבה ושנאת אחים חינם, "לא להחזיק במח־ לוקת ולהמשך לנצחונות אישית ואנוכ־ יות אשר *עקבותיהם מתרדדים להגיע לידי חילול ד׳.

המשימה היא, שהתנהג בזהירות ו־ תורה, לפעול בתוך בגות ולשמה, במקור ערכות הדרות ואהבת ישראל, ולעצב המטרה בלבה, שיהא שם שמים מתאהב על ידינו, ויהי נועם ד׳ עלינו.

בשדה ספר

א ל ו ל

(מתוך הספר "דברי שלמה" של האדמו״ר מטשורטקוב זצ״ל)

המאמר הבא, הוא תורתו של האדמו״ר ר׳ שלמה מצ׳ורטקוב זצ״ל, שנאמרה ביום י״א אלול תשי״ג, הוא יום ההילולא של שני האחים הק׳, הרה״ק ר׳ שלום יוסף, בכור בניו של הרה״ק ר׳ ישראל מרוז׳ין, ו׳ בנו וזקני הרה״ק ר׳ אברהם יעקב, האדמו״ר הראשון מסדיגורה, רבי שלמה מצ׳ורטקוב, היה נכדו של שני האחים.

"לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה. לא יהיה לך בביתך איפה ו־ איפה גדולה וקטנה. אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיך על האדמה אשר ד׳ אלקיך נותן לך. כי תועבת ד׳ אלקיך כל עשה אלה כל עשה עול". בפסוקים האלה יש לדקדק כמה דק־ דוקים: מה כפל הלשון: "לא יהיה לך" — "לא יהיה לך", "אבן שלמה וצדק יהיה לך". מה "בכיסך" — ומה "בביתך" — וכי במקומות אחרים מותר להשתמש באבן ואבן, באיפה ו־ איפה? "אבן ואבן" משמע כבר ש־ אחת גדולה ואחת קטנה, למה נאמר "גדולה וקטנה"? אם "אבן שלמה" למה התכוון באמרו "וצדק"? עוד יש להבין, מצוה זו היא מצוה שכ־ לית, שאפילו אומות העולם שומרת עליה על פי תיקון, ולאיזה צורך מבאר הכתוב את שכרה "למען יא־ ריכו ימיך על האדמה אשר ד׳ אלקיך נותן לך". "כי תועבת ד׳ אלקיך כל עשה אלה", ולמה הוסיף עוד "כל עשה עול"?

אכן אפשר לפרש כי הפסוקים האלה מרמזים על ימי אלול והימים הנו־ ראים שהם ימי תשובה, בימים האלה אנשים מתחרטים על מעשיהם שעשו בכל השנה ונוהגים צדקה ומתפללים לד׳ שימחול להם. אבל יצר לב ה־ אדם רע מנעוריו וכאשר רק עוברים הימים הקדושים מתחילים לאט לאט לשכוח את דבר התשובה וחוזרים שוב אל מעשיהם הראשונים, איש איש אח־ רי בצעו. והדבר הזה חוזר חלילה כל שנה ושנה, על זה מזהיר הכתוב: "לא יהיה לך" — לעצבך "בכיסך" — "אבן ואבן", שתי [illegible] האחת שמתנהגים בה בכיסך כל השנה הארוכה, ולכן נקראה "גד־ ולה", והשניה — "קטנה" — לימי אלול ולימים הנוראים הקצרים. וה־ כתוב מוסיף להזהיר "לא יהיה לך בביתך", כלומר במשפחתך, "איפה ו־ איפה", שלא תתנהג בעצמך לפי שי־ טה אחת ובמשפחתך לפי שיטה אחרת. "אבן שלמה יהיה לך", "איפה שלמה יהיה לך", שאתה וביתך תהיו לפי שיטה אחת בתכלית השלימות בכל השנה, וכשיבואו ימי אלול והימים הנ־ וראים לא יהיה צורך בחרטה על המעשים של כל השנה, רק אז "וצדק" להוסיף צדקות והמכנת קדושה. כדי להגיע בימים אלו לדרגה יותר גבו־ הה, ואחר כך להתחזק בכל יום ויום להתמיד בדרגה הקדושה הזאת. כי־ גרסה בעבירה רבה, ועצובה. שלא יהיה נקרא ח״ו נופל בדרגתו, ואז בעלותו בכל שנה ושנה בימים הנו־ ראים להמשיך ב"וצדק" לעלות מדר־ גה לדרגה. ועתה נבין גם למה באה כאן תועבת ד׳, כי דרך זו אינה כי דרכים הקלות. ומי שמתנהג כמה צריך לאיזו התחזקות וראוי ונכון בה שנאמר "למען יאריכו ימיך על האד־ מה אשר ד׳ אלקך נותן לך".

האותיות "אלה״עו״ל" נוטריקון "אלול" ה׳ ימים הקדושים שבחודש תשרי ועי׳ עשרה ימי התשובה. וזה שרמז הכתוב באמרו "כי תועבת ד׳ אלקיך כל עשה אלה" שבימים הקדו־ שים מצטרפים לאלה המקיימים ה־ תורה והמצוות, "כל עשה עול" ולו־ קחים על עצמם עול של התשובה, אבל אחר כך כל עשה אלה שקשה כאל "כל עשה עול".

ובזה יבר ואמר ר׳ לוי קשה עונ־ שן של מדות יותר מעונשן של ע־ ריות שהתם אפשר בתשובה והכא לא אפשר בתשובה (ב״ב פ״ח) ואע״ג דאפרגן יעשה בהם צורכי רבים אין זו תשובה מעליא, ואם בספק ומסבר כמה שאכויב במדות, שבין אדם ל־ חבירו שבמלה אחת יכולים לפעמים ל־ החריב חייו של אדם ולכן צריכים להזהר לשמור על לשונו, ולחשוב מקודם היטב היטב, אם מה שרוצים להגיד אינו פוגם בכבוד חברו, ולש־ קול כל מלה ומלה, כי מלה בסלע משתוקא בתרין (מגילה י״ח) ומ־ כיון שיצא הדבור כבר אי אפשר ל־ השיבו. בימים הקדושים האלו צרי־ כים להקפיד עוד יותר ויותר עד שיהא מורגל להתנהג כמה כל השנה.

דברי שלמה*)

בהדור רב יצא זה עתה מתחת מכבש הדפוס, ספרו של האדמו״ר רבי שלמה מצ׳ורטקוב זצ״ל, "דברי שלמה", בספר מקובצים כל תורותיו של ה־ אדמו״ר שנאמרו במשך 12 שנה, מש־ נת תש״ו, שנה אחרי פטירת אביו, ועד שנת תשי״ח, חדשים אחדים לפני פטירתו הוא.

זמן קצר אחרי פטירתו, נמצאו בבי־ תו כתב־ידו של הספר, שנכתבו ע״י האדמו״ר בעצמו, בסגנון ברור ומלו־ טש, בקיצור ותמציתי. לפי הנוסח ה־ מולא כי נמצאו המאמרים, למתכר ש־ היה זה רצונו שיצאו לאור בצורת ספר, ולכן החליטו חסידיו למלא אחר רצונו זה.

האדמו״ר נוהג היה לערוך את שול־ חנותיו בחגים, ימי דפגרא וימי הי־ לולא של אבותיו הק׳, כאן עוד וזקנו רבי ישראל זצ״ל, את עיר מולדתו, צ׳ורטקוב, עקב מלחמת העולם הרא־ שונה ועבר לווינה, המשיך לקיים שול־ חנותיו כדי שבת בשבתו, וקידם אך ורק בחגים וימי דפגרא. וכך גם המשיכו אחריו בנו ונכדו.

המאמרים סודרו בברורנה. לפי כל ענין וענין, וכן הוכנסו בהם מקורות מאמרי חז״ל הכונים, ע״י המו״ל, הי־ ותיק ר׳ דוד משה שפיגל בירושלים, שהוה נאמן ביתם של האדמו״רים לבית צ׳ורטקוב.

המעיין בספר יוכל למצוא לפניו מטע של מחשבה בקירית, עמוקה ו־ אצילית, בחגי ובמועדי ישראל, הכל כתוב בסגנון בהיר, והספר כולו מהוה תרומה נכבדה לאוצר המחשבה הי־ הודית.

האדמו״ר היה נוהג לערוך את שו־ לחנותיו בהושענא רבא, שהוא יום הי־ הילולא של זקנו, רבי דוד משה ז־ צ״ל, בשמחת תורה, בג׳ חשון — יום ההילולא של רבי ישראל מרוזין; ביום בכלו — הילולא של בנו, רבי ישראל זצ״ל; יום בכלו — הילולא של זקנו, הנגיד הגדול במקוריטשב חנוכה, ט״ו בשבט, פורים, י״ח אי־ יר — הילולא של אביו, שביעי של פסח, ל״ג בעומר, שבועות, י״א אלול — הילולא של שני בניו של רבי ישראל מרוזין זצ״ל.

באופן זה מקיף איפא הספר בעצם את כל חדשי השנה, לחגים ותקופ־ תיהם. בכל ענין וענין מוצא האדמו״ר דבר לאדם: ודרך הנהגתו ומעשיו וכי־ צד יאמן יהיה, איך ישפר ויתקן את דרכיו, איך יתגבר על יצרו ויתקדש.

והו ספר הזן, לכמעה, בתיקון ה־ מדות של האדם, בעקירת המדות הר־ עות בהכנעת הגאוה בהתרחקות מן ה־ מחלוקת, בטיפוח מדת אהבת ישראל, אהבת ארץ ישראל, בקיום מצות שבין אדם לחברו והתקרבות האדם לקו־ נו. כל זאת עשה מתוך ראייה עמוקה ומתוך מכרה יסודה בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, במדרשים, וספרי רא־ שונים ואחרונים וספרי חסידות.

אחד הקוים האופייניים של הספר, הוא אחד מיסודות החסידות, תיקון ה־ רע והעלאתו לדרגת טוב. כלומר — בכל יהודי יש ניצוץ של קדושה והתכ־ לית היא להעלות את הניצוץ לבי־ קונו ורוממתו. אומר הוא בהושענא רבה תשי״ח: "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך. בספרי מגרנך ויקב, דוקא בפסולת, והראיה כי גם בפסולת אשר לעשות מצוה". וברוח זו הוא אומר גם: למה שינו בני ישראל את שם המקום מרתה למרה ולא קראו לו "מתוק", ל־ זכר הנס שנהפכו המים המרים למ־ תוקים? אכן, הענין הוא שהמים המ־ רים לא נתחלפו במים אחרים שהם מתוקים. אלא אותם מים מרים נהפכו בעצמם למתוקים, ו"על כן קרא שמה מרה", להגביר לדורות הבאים שלא להתיאש כי נ״מ נברא שנברא בצלם אלקים ושמדבר רוחני אשר לרפא בר בהר...

את "הסיבה המסקל" ראה ביסוד התשובה, בהשגת השלימות של יהדות התורה ראה את תפקיד היהדות התורנית ואומר הוא: ישראל קדושים הם והפ־ רות שלהם אלו הבנים. גם כן קדושים הם ואם לדאבון לבנו אנו רואים שיש שעושים מעשים נגד תיקון התורה, כל זה בא בתרבות הזרה שלקחו עמם בגלות הארוכה. על כן שנינו החזירים לדבר ד׳ לעשות תשובה שלימה ונה־ גיע לסליחות. נתאחד ונתארגן ונלחם כאיש אחד במסירות נפש על קדושי האומה, ועוד יבוא יום ואז יתגלה כ־ בוד ד׳ והרחוקים יתקרבו ויקבלו ע־ ליהם מלכות שמים ותורתו.

ספר זה, בכל את המרובה, יבל אדם יוכל להתברך מאוצר המחשבה המקורית הגנוז בו.

י. א.

*) "דברי שלמה", מועדים, ספר תו־ רותיו של האדמו״ר רבי שלמה פרידמן מצ׳ורטקוב זצ״ל, המסדר והמביא לבה״ד ר׳ דוד משה שפיגל ירושלים.

מרן הגה״ק רבי יהושע צבי מיכל שפירא זי״ע

(ליום הזכרון הנ״ה — י״ב אלול תרס״ו — תשכ״א)

"רבי חיים מיכל" זה שמו וזה זכרו שעורר ובעירר תורה בלב כל כי אכן היה הגה״ק רבי יהושע צבי מיכל זי״ע כמלאך עלי אדמות, כל ימיו היו שרשרת אחת של פרישות וסיגופים מופלאים אשר אין יכולת בי־ תרם אנוש לתארם. כבר בילדותו שונה היה מבני גילו בהיותו כולו דביק בשר־ עפיו בה׳ ובתורתו עד להפליא כי קדוש מרתם הזה וקדושתו היא שסייעה כ־ ידו לעלות גרום המעלות. שאיפתו ה־ מרכזית בכל ימי חלדו היתה לימוד תורה לשמה ובמכתביו ששלח לידידי־ הוגיס תבוד את גודל ערכה של תורה לשמה, כי לימוד "לשמה" עד תכליתו הוא עמוק עמוק, אמנם כל מה שיוכה האדם לטעם ה"שלא לשמה" יז־ כה לו הרבה, "וכפי השיעור שיז־ כה כערך זה יגיע לעילה וזכיות להשיג מה שהוא יותר קרוב אל האמת בתה״ק" ("צבי לצדיק" לתל־ מידו הגה״צ ר׳ חיים חרל״פ זצ״ל כ־ תב זה) כוונן מאליו שתורתו שונה לה היתה תורת אמת כי מלבד רצונו ה־ טהור ועמלו לזכות לשלימות ב"לשמה" הרי שיטתו המקורית שקבלה מרבו־ הגאון בעל "ויוס רעננ״" וצוק״ל היא "ליבו לשם בירור הלכה על בוריה" (מדברי נכדו הגרים שפירא בהקדמה ל"צבי הקודש") כמאמרם ז״ל "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא". אם בשלי־ מות המדות וגם הגה״ק רצ״מ זי״ע להיות יהיו כמנו הרי יגיעתו הרבה ושקידתו העצומה כמש בכל שעות היום והלילה — פרט להפסקות של רגעים לשינה שגם עליהן היה מהדר — הקנתה לו את גאוניתו העצומה ואם כי התאמץ ככל האפשר להסתיר גלותו בסגנונות התורה וקליו אסרו את גדלותו הענקית בהיותו ערים ב־ יראה הרי פעמי באיני דידי, רבי ה־ "וית רעננ" והגאון ר׳ מאיר אוירבך זצ״ל לא הצליח להסתתר בראותם כי את הגאון האמיתי שתורתו ויראתו ה־ טהורה שלובים ואחוזים יחדיו. וזקני ירושלים מספרים כי הארי הגאון מרן הגרי״ל דיסקין זי״ע היה מזכיר עצ־ מו לפניו ומבקש ממנו להתפלל ב־ עדו.

תלמידו המובהק הגאון ר׳ יעקב משה חרל״פ זצ״ל מספר כי רבו זה זכה להרעיש בתפילתו: אם נתקבלה ורבית סיפר על נפלאותיו בתפלתו ה־ זכה.

אשתו [illegible] בלבד החסידות ועוד בטהר נעורי הרבה המתנפף בצלו של הרה״ק ר׳ שלומקה מפרעמישלאן זי״ע — שהתגורר בעיר הק׳ חברון ת״ו — והפני לבד את מאלבות בעבודה שכלב זו [illegible]

ספרו המפורסמים הם שו״ת "צבי הקודש" שעד עתה יצא לאור שני חלקים ממנו על שו״ע או״ח ועניני שונים "תיקון חצות" התעוררות לתי־ קון חצות, שהוא ספר מוסר יקר ערך סגנונו בהיר בקלים שם ונוכרת בו השפעת "התעוררות הלב" המעורר לתשובה ולשלימות הנפש.

"אמרית טהרות" בגנות המחלוקת ובשבח השלום בהלכה כבר במוסר ברכה היא לשם כזכר מולי האח־ רונים לקרות גאוני חכמי הספרדים הינו כדי שלפיל יתעקשות להבין דבריהם ולהאיר סברתם.

בגדלותו בגלה כך ועוד יותר מה עד בהדי

"כל רז לא אניס ליה" תלמידי הב־ דיקים היו כולם משיפסים כביעת ה־ קבלה שרבו לפסיק בה בהשקפת רבם הקדים ובמיוחד הפטיני שלסת הגר־ עים הגה״צ הר״ם חרל״פ זצ״ל, ודוד הגה״צ עקיבה סירס זצ״ל, ובנו של רבינו הצדיק הנפלא רבי בן ציון א־ ברהם שפירא זצ״ל, שהיו כולם מגד־ לי המקובלים. כמו כן ידוע כי שלשה רעים אלו עסקו יחדיו בסודות הבהיר קדמאי מבר בשנות העשרים לחייהם ובכל ערב היו ב"מאורי הזוהר" להת־ בונן האם התנהג באותו יום כשורה.

בכלל היתה הכירה התלמידים לשם בכר בירושלים וחכל הצביעו לליהם בעלי שהי המעלה שובר אין להם עם הגוף החומר, כי כך היתה להם וכבם בעליה בעל זוכי העולם הזה ול־ הפתסק מהנדתי ביותר רבי צבי מיכל עצמי השוה ורוגא היה להל־ מיד, אבלתו היתה כתיצנבת בו־ חר סיבות להם שרויה במים וותחיהם שבבלת כגף שמן בכי עליתי היה ישן בקיצו וגם לעת ושנתו הגת בס־ כבי על מטלת קש שהיתה פרושה על הארץ רק בשנותיו האחרונות הסכים לאחר הפצרות מרובות לנוח במטת עץ הין בר הקשה במקום כרוסים שלא יהיה בה אף מסמר ברזל.

בספרו "צבי הקודש" רואים אנו את יגיעתו הרבה להבין דבריהם של ראשו־ נים — "לפעמים עסק בענין אחד כמ־ עט בהדי שנה, כן הרבה להתהבל עם

הגאון ר׳ אברהם בנימין זצ״ל בנו של רבי ה"וית רעננ" ועם הגאון ר׳ חיים יעקב נפתלי ווילנברג זצ״ל מגדולי סילין נכד ה"וית רענן" וצוק״ל שהיה מחבבם ביותר, וחלק גדול מספרו ס׳ כל שאלות ותשובות ל"אב וכנו" ה־ גאונים המפורסמים הללו.

מלבד השו״ת באו״ח עוסק הספר בעניני שביעית — שאלה שנתעוררה בזמנו לרגל היותו הרישום התקלאי בארץ — ובתוך הדברים נפגש הוא דבר רבותינו הגאונים המפורסמים רבי שמואל סלנט ורבי יהושע לייב דיסקין ובר צדקם לברכה.

ביום אלול תרס״ו עלתה נשמתו הטהורה של רבינו השמימה. רבינו הר היר אירה נהגו יז ורבים בחלמה בשנת תרי״ם היצא לאור תלמידו ה־ גאון חרל״פ זצ״ל את הספר "צבי הקודש" ח״א עם "קונטרס אחרון" בשר התוספי בשנת תשכ״ו סירס נכדו הגר״ם שפירא רבה של אבלנשק מיטי שבאתהיל את החלק השני ובעת זכו להוציא לאור את החלק הראשון שהוא יקר המציאות כעת.

ציבור בני התורה והובבי ומעריצי תורת רבינו יחזק מיכה לנכדו — נכד בנו יחיד הגאון הצדיק רבי בן ציון זצ״ל — הרב הגאון ר׳ משה ואחיו הרב אליהו שפירא שוכה איתנו בהמשך נגיזה זו, וזכות רבינו תעמוד לישראל להושע בסהרה הפיעת עד למים.

שלום ח. פריש

ד׳ שטיין

הקבצן

ארכיון אסופות

למרות המולת הרחוב הרבה והבלתי פוסקת, נשמע הקול ברור ורם למרות רעש המכוניות ושאון העוברים ושבים לא יכל לו, להשתיקו או להבליעו, ל־ הופך, הקול נשמע בוקע ועולה בחזקה, כבנוגה להגיד לאזניהם של הבריות הפזורות, נשמע בוקע ועולה בורש מהם להקדיש ולו מעט התעניינות ומעט תשומת לב.

ואמנם, היו כאלה מהולכי הרגל ש־ עשו זאת בידי ראיתי כמספר אנשים שהקשיבו, בהם בהתעניינות אי בסק־ רנות גרידא, ובהם בהבעה גנה של השתתפות בצער, כולם הביטו כמוכר — שוכר בקול רם צרוד במקצת אך ערב — בהיותו יושב על גבי האבן שבצדו של הרחוב.

בראשו שיבה היה בתכלית כמראה של הקבצנים למיניהם אליהם כה הורגלנו, לא היה זה זקן לחר אי פסח, הלבוש קרעים ובגודל סבר פוא, לא, זה היה אדם צעיר לימים, מגולח למשעי, לבוש בגדים פשוטים כדם אך נקיים ומסודרים, מלבד נגעוק ק־ באחת מעיניו לא נראה בו כל כתם אי פגע, לידו עמדה קופסת פח שפעלתה חלודה, ואשר לתוכה היו נזרקים לב משלימים פרוטותיהם מפעם לפעם, ולולא אותה קופסא, קל היה לראות בו פועל רגיל והנוח השב עם ערב מעבודת יומו.

א׳ מה יכול היה לאלץ אדם כמותו, כה צעיר ועוצה ורחם כבריא — ל־ הזדקק לחסדם של הבריות? מה גרם לו להשפיל עצמו כל כך ולשים עצמו כשוויר "עלוב באחד מרחובות העיר — כפורה למבלתם ולנדיבות רוחם של האנשים?

אל נכון, חולה הוא הצלוב במחלה איומה שתקנה אין לה, ואיתה כחולה הקרטנת בגופו והורידה למיטה, ואפ־ כתישה כיתו לחולפין, אחרת לא היה נתפס לקבצנות עליבה ברחובות, בלי ספק מכל היא רבית ורבית כהמשלתו זו ותרבה היה עליו להלחם עם עצמו ורגשותיו עד אשר עלה בידו לפעול זאת בנפשו. אך מה בריות היתה לו־ תן חוב היא, הסבלן, לכלכל את עצמו, וכי יודעת אילו הורים לו, זק־ נים, חולים ותשושים שעליו נטל פר־ נסתם, הורים אשר תלו — ללא ספק — תקוות רבות בבנם אשר ישרנכם לעת זקנה, ועתה מקוה איתו כחולתי אשר עשהו בלתי כשר לעבודה וללח־ מה, מה רב הכאב "אילו גם אשה לו וילדים, פקודים והסור יסוף עליו פרנסתם ולבגנם יושב הוא כאן וב־ נפה בכל ביזוי להשפיע על רגשותיהם של הבריות, ולבו כיבה על מצבו זה, על תקותיו ותלומותיו שנבונו בפשה, הן קופה היא בחזק לשצ־ קבודה, נקיה המכוסה בעלה כבבוה, להשתכר לחמו ביושר ולגדל ילדיו כ־ אנשים הגונים ישרים ועתה, מה איום בצבון לכרות כל זאת עליו לשיר. ל־ שיר בכלוא גרוני כבחך שעות רבות של הזמנה לשיר, כמה קשה לש־ פות זאת בשהלב כחוץ ופצוע, על מה הוא מוב האם על חיי ההרוגים. על מותי הקרוב ועל ימני ההפקד

כה הרגשתי בשבתו כקרבנו של ר־ חוב פיקק חיים והמלא הגוצה וש־ עולה והוא חסר הנוצה וחסר הקי־ יום

בעיניו — שאחת מהן נגועה במק־ צת — היא מלה בכל במבט בערמת בהזורקה לקופסתו והמשמיעה קול צ־ לול, חזאי עם כל צלצול פנהר לבי בו, עוד פרוטה, ועוד נגיסה להם לעולליו בזו הרעב, עוד כסבב ועוד אחת, ואילו יעליה לקבל הסכום הד־ רוש לקנות תרופה ואם חולה אי לאם וקוהו וקולו הולך וגובר היק ומה־ תנן לבכותיהם של הבריות נפתח ודם קופסא הולכת ומתמלאה.

בהסתני משם, נגשתי בגבר הרוק על שפתיו של הגיא ריחף חיוך לעגני לשאלתי בוכר איתו קבצן, לא בושסה התסיבה לבא, היא מכיר את הברנש הזה כבבר, לפנים היה פועל בעל מקצוע ויישר דרך המשתכר יפה בשעת עבודתו אירעה תאונה והוא נפצע בא־ חת בעיניו ובכלל בך ניתק בעבודתו לזמן מסוים, ובאותה תקופה לא היה איש שיבא לעזרתו בתמיכה כספית. ואז התחיל לסבב ברחובות ולקבץ פרו־ טות בינתיים נרפאה עינו כמעט לגמ־ רי אך רוחו השבורה לא הגליה עוד בזורי לא היה כי הרצין לשוב לחיים כבדים כאחד האדם, היא העדיף ל־ המשיך לחיות חיי עצלות ובטלה על חשבון הציבור כאשר הורגם להבחלמה הקים, בן היא הגדיל בהחלט להמשיך כיכבי ההובחי, היא התל בתבצא בי־ "בסקי" לא היתה סיבה בה לא היה נשבע קולו הגיורבי והתובע מלב ר־ ניתנות והעסק בכנים, ושוב לא יה־ לה נדעתי לעזוב העסקותי זאת.

כיהרתי לבורות בשם — באחת פלצה — והקול רודף אחרי...